

KARIN GENIJN

SCHOOLTAS VOL VERDRIET

*leren omgaan met
rouw in de klas*

acco

Inhoud

Woord vooraf	9
Inleiding	11
Hoofdstuk 1. Hoe kinderen rouwen	15
1.1 Eerste aspect: het duale karakter van kinderlijke rouw	15
1.2 Tweede aspect: elk kind heeft zijn eigen persoonlijkheid	16
1.3 Derde aspect: de rouwtaken	18
Hoofdstuk 2. Het draaiboek als uitgangspunt	25
2.1 Het belang van een goed draaiboek	25
2.2 Voorbeeld van een draaiboek bij het overlijden van een leerling	26
Hoofdstuk 3. Een moeilijke boodschap brengen	35
3.1 Hoe breng je het slechte nieuws?	35
3.2 Tips om rekening mee te houden	36
3.3 Hoe breng je een moeilijke boodschap waar een taboe op rust?	36
Hoofdstuk 4. De eerste opvang	41
4.1 Werkvorm harttekening, brievenbus voor overleden leerling	41
4.2 Werkvorm troostknuffels, werken met prentenboeken	43
Hoofdstuk 5. Omgaan met vragen	51
5.1 Het belang van vragendozen	51
5.2 Werkvorm vragendoos	52

5.3	Werkvorm 'Ik zit in nesten'	52
5.4	Vragen die kinderen stellen over de dood	52
Hoofdstuk 6. Troost bieden		57
6.1	Een troostplek inrichten op school	57
6.2	Een stilteplek inrichten in de klas	58
6.3	Werkvorm troostmachine	59
Hoofdstuk 7. De leerkracht als begeleider		65
7.1	Je taak als begeleider	65
7.2	Steun voor begeleiders	67
7.3	Werkvorm OEF (Opgekropte Emoties Fijn blazen)	70
7.4	Werkvorm flessenpost	71
Hoofdstuk 8. Ouders informeren		75
8.1	Info waar ouders nood aan hebben	75
8.2	Mogelijk verloop van een ouderavond	76
Hoofdstuk 9. (Ver)werking binnen de klassen		81
9.1	Nuttige werkvormen	81
9.1.1	Thema realiteit erkennen – Werkvorm toen en nu vogel	81
9.1.2	Thema praten over de dood – Werkvorm engelenpost	82
9.1.3	Thema herinneringen – Werkvorm vergeet-me-nietje	83
9.1.4	Thema troosten – Werkvorm zuur-zoet-mannetje	84
9.1.5	Thema verdriet – Werkvorm tranendrankje	88
9.1.6	Thema boosheid – Werkvorm vurige vulkaan	89
9.1.7	Thema emoties – Creatief met gevoelens aan de slag	90
9.1.8	Thema ontstressen – Werkvorm kindermassage: Droefie	91
9.2	De rouwkoffer als houvast	92
Hoofdstuk 10. Voorbereiding op de uitvaart		97
10.1	De voordelen van het bijwonen van een uitvaart	97
10.2	Waarom goed voorbereiden?	97
10.3	Hoe voorbereiden?	98
10.4	Werkvorm les condoleren	99
10.5	Opvang na de uitvaart	101

Hoofdstuk 11. Afscheidsmoment op school	105
11.1 Algemene aandachtspunten	105
11.2 Ideeën, symbolen en rituelen	106
11.3 Werkvorm afscheidsmoment op school	108
Hoofdstuk 12. Nazorg voor leerlingen	113
12.1 Wanneer is hulp van buitenaf nodig?	113
12.2 Checklist voor risicogroepen	114
12.3 Werkvorm emoties in een emmer	115
12.4 Werkvorm bibberdozen	116
Hoofdstuk 13. Verder op weg...	121
13.1 Verder op weg na de begrafenis	121
13.2 Verder op weg na de eerste maanden van rouwverwerking	121
13.3 Verder op weg in een nieuw schooljaar	122
Nawoord	127
Bronnen en instanties	129

Inleiding

Een leerling sterft... Hoe overleeft de school?

Een school is een bijzondere plaats. Het is dé plaats bij uitstek waar kinderen kunnen leren. De allermooiste lessen worden vaak geleerd tussen het aangeboden leerstofpakket door: daar waar kinderen samenspelen, waar ze conflicten uitpraten, waar ze elkaar geheimpjes vertellen op de speelplaats of waar ze een troostende arm om elkaars schouder leggen wanneer vriend of vriendin iets ergs heeft meegemaakt.

Maar wat als dat verdriet plots immens groot is? Zo groot dat het niet alleen leerlingen maar ook de strafte leerkracht aan het wankelen brengt? Wanneer een klasgenootje of leerkracht sterft... Is er dán ruimte voor troost?

Kan de school die verlamd lijkt door dit nieuws nog de kracht vinden om op weg te gaan met haar leerlingen in het rouwproces? Hier valt een echte levensles te leren: die van troosten, rouwen, gevoelens tonen, verbinden, herinneren... Deze belangrijke dingen zijn jammer genoeg niet terug te vinden in onze leerboeken. Net daarom vraagt het veel moed om dit proces met de leerlingen aan te gaan. Maar met veel moed valt veel te bereiken en daar waar het verstand het laat afweten, kan het hart wonderen doen...

Dit boek is het relaas van een school in het basisonderwijs die één van haar leerlingen verloor. Het is het verhaal achter de schermen over het gemis van een leerling en welk effect dit op de school kan hebben. Het boek is bedoeld als ondersteuning voor hulpverleners in brede zin die met verlies op school kunnen te maken krijgen: leerkrachten, directies, zorgleerkrachten, CLB-medewerkers (in Nederland: schoolbegeleidingsdienst), pedagogische begeleiding... Wie het leest, herkent de gevoelens waar je overspoeld door raakt na het verlies van een leerling. Het boek reikt echter verder dan dat: het biedt de lezer ook concrete handvatten om mee aan de slag te gaan. Deze werkvormen zijn ook toepasbaar bij andere verlieservaringen waarmee je op school te maken kunt krijgen: de dood van een leraar, ouder, grootouder... Het boek neemt de lezer mee op sleeptouw vanaf het brengen van de moeilijke boodschap tot de nazorg, waardoor het zeer bruikbaar wordt in de praktijk.

De auteur van dit boek, Karin Genijn, was zelf 18 jaar werkzaam in een school voor buitengewoon onderwijs toen het ondenkbare gebeurde: één van haar leerlingen kwam om bij een busongeluk op weg naar huis. Nadat de dag zonnig was begonnen, leek plots de hemel naar beneden te komen. Wat daarop volgde was een periode van intensief werken rond het verlies dat zo veel mensen trof. Met veel zorg werd het verdriet bekeken, gekneed, bevraagd, verwerkt... maar niet uit de weg gegaan.

In dit boek vind je het relaas van die periode, uitgewerkt in haalbare stappen. Als verliescounselor en beeldend therapeut werkte Karin Genijn oefeningen en praktische tips uit om mee aan de slag te gaan binnen de eigen werksetting. De oefeningen zijn bedoeld om de drempel die nog steeds bestaat rond de dood te verlagen. Het hoort bij het leven, in die zin is de dood dus dood-normaal...

Werken rond rouw met kinderen is een mooie ontmoetingskans. Het besef dat er op scholen nood is aan degelijk materiaal rond deze thematiek, was de grootste drijfveer om dit boek uit te brengen.

Naast informatie en werkvormen vind je telkens het relaas terug over hoe het de schrijfster verging in haar school. Het werd opgetekend in treffende dagboekfragmenten die begeleiders een duwtje in de rug geven om bij het overlijden van een leerling, een leerkracht, een bijzondere persoon... het moeilijke maar boeiende pad van rouwverwerking op te gaan!

Hoofdstuk 1.

Hoe kinderen rouwen

In dit eerste hoofdstuk geven we een algemeen kader mee dat onmisbaar is als achtergrond bij het begeleiden van leerlingen die een verlies meemaken. Het gaat over aspecten die specifiek zijn aan het rouwverwerkingsproces van kinderen: leeftijdsgebonden aspecten, kindgebonden aspecten en het verloop van een rouwproces. Pas als je deze aspecten kent, kun je de begeleiding op kindermaat afstemmen. Zoals een orkest eerst stemt alvorens aan het muziekstuk te beginnen...

Wanneer we het rouwproces van kinderen bekijken, dan zien we dat elk kind rouwt op zijn unieke manier. Er is geen handleiding die kan voorspellen hoe een kind omgaat met het verlies van iemand dierbaar. Wel zijn er enkele handvatten en factoren die zijn rouwverwerking mee bepalen. Het is goed om met deze factoren rekening te houden en het kind in zijn totaliteit te bekijken.

1.1 **Eerste aspect: het duale karakter van kinderlijke rouw**

(Bron: Stroebe & Schut, 1999, 2002)

Kinderen rouwen anders dan volwassenen. Ze hebben een natuurlijke wachter ingebouwd die zegt: “Het is genoeg geweest met het verdriet op dit moment, nu even tijd voor iets anders.” Deze dualiteit zorgt ervoor dat een kind op het ene moment intens veel verdriet kan hebben en op een ander moment uitgelaten kan zijn en kan spelen alsof er niets aan de hand is. Voor volwassenen komt dit soms bizar en onecht en zelfs ongevoelig over.

Voorbeelden:

- Een leerkracht die zegt: “Ik ga straks toch niet over de dood vertellen in de klas, want mijn leerlingen zijn daar totaal niet mee bezig, zie ze daar eens vrolijk voetballen!”
- Een kind vertelt in de klas dat zijn moeder niet lang meer zal leven en vraagt direct na zijn verhaal: “Gaan we nu chocomelk drinken?”
- Kinderen zijn net hun opa gaan groeten die in het mortuarium ligt opgebaard. Wanneer ze buitenkomen, beginnen ze wild tikkertje te spelen.
- Een leerkracht is net aan het uitleggen hoe je een staartdeling moet maken wanneer een leerling vraagt wanneer ze met de klas naar de troostplek mogen gaan.

Als je echter weet dat dit een normaal verschijnsel is en het ook een functie heeft voor het kind, dan kunnen beide gevoelens ruimte krijgen. Vaak gaan kinderen zelfs bepaalde taferelen naspelen om ze te kunnen verwerken: een busongeluk nabootsen, een begrafenisstoet nadoen... Reageer hier begripvol op. Op die manier doe je het kind recht en krijgt het de benadering die het nodig heeft. Wanneer een kind immers aan de reacties van volwassenen voelt dat zijn speelgedrag of vrolijke gevoelens als 'vreemd' worden beschouwd, zal hij zich schuldig beginnen te voelen of zal hij bepaalde gevoelens beginnen op te wekken die op dat moment niet eigen zijn aan hem. Zo zie je kinderen soms moeite doen om tranen op te wekken wanneer er bijvoorbeeld iemand van de ouders of de begeleiders weent.

1.2 Tweede aspect: elk kind heeft zijn eigen persoonlijkheid

Er zijn verschillende factoren die de eigenheid van een kind mee bepalen.

Hoe is de beleving van het kind?

- Is er plaats in het gezin om over verlies te praten?
- Hoe is er omgegaan met verlies in het verleden?

Wat voor persoonlijkheid heeft het kind?

- Hoe emotioneel is het kind?
- Kan het veel aan: is het veerkrachtig of niet?
- Wat is zijn aard: rustig of onrustig?
- Wat is zijn taal? Vertelt het graag? Drukt het zijn emoties beter uit in dans, beeld, muziek...?

Welke leeftijd heeft het kind?

Kinderen zijn in hun rouwverwerkingsproces anders dan volwassenen. Dat komt omdat hun denken nog niet zo ontwikkeld is als bij volwassenen. Als we naar de ontwikkelingspsychologie van het kind kijken, merken we al gauw dat elke leeftijd zijn eigenheid heeft op vlak van rouw. Het is belangrijk om met dit ontwikkelingsniveau rekening te houden, maar weet dat twee kinderen van dezelfde leeftijd zich op een verschillend niveau kunnen bevinden. Dat komt doordat de mentale leeftijd kan verschillen van de kalenderleeftijd die een kind heeft.

Toch proberen we hieronder een leidraad te geven.

✓ Kinderen tot 3 jaar

Tot drie jaar hebben kinderen nog geen doodsbesef. Ze kennen geen onderscheid tussen levende en niet-levende dingen. Wel hebben ze scheidingsangst en zijn ze bang om gescheiden te worden van papa of mama. Heel jonge kinderen snappen nog niet dat de dood onomkeerbaar is, maar ze kunnen bijvoorbeeld al wel begrijpen dat een kapotte

speelgoedtrein soms niet meer gemaakt kan worden. Hun gedachten zijn heel concreet waardoor ze abstracte begrippen nog niet vatten. Daarom is het voor hen belangrijk dat je de dood zeer concreet voorstelt: iemand die dood is kan niet meer spreken, ademen, spelen, eten, heeft geen pijn meer...

Kinderen van die leeftijd voelen verlies al wel aan. Zo kunnen ze reageren op een rouwende ouder die emotioneel minder aanwezig is en daardoor anders reageert dan normaal het geval is. Hun veilige wereldje voelt plots anders aan waardoor ze soms ongewoon gedrag gaan stellen: in een hoekje wegkruipen, 'stout' zijn, wild worden, erg hard wenen... Het is erg belangrijk om oude gewoontes terug te installeren (liedje voor het slapen...) en structuur in de dag te brengen. Zo bouw je weer aan de veiligheid die op die leeftijd erg belangrijk is.

✓ Kinderen van drie tot zes jaar

Bij kinderen tussen drie en zes jaar merken we al besef van het verschil tussen leven en dood. Het woord 'dood' wordt door hen al gebruikt, maar ze weten nog niet exact wat het inhoudt. Voor deze kinderen is dood zijn nog moeilijk te vatten in termen als 'nooit meer'. Ze weten met andere woorden al dat mensen, dieren en planten kunnen doodgaan, maar zien dit toch nog als iets tijdelijks, als een vorm van 'weggaan'. Het geloof in de gedachte 'de dode komt wel terug' maakt deel uit van hun magisch denken dat kenmerkend is voor deze leeftijd.

Dood wordt door hen gekoppeld aan verdriet, maar ze voelen nog geen angst voor de dood. Dat komt omdat ze nog niet echt vat hebben op de onomkeerbaarheid van de dood: ze denken dat leven en dood elkaar afwisselen.

Vanaf vijf à zes jaar ontwikkelt er zich een interesse in de biologische kant van de dood. Dat merk je aan hun vragen: "Kan oma nog pijn voelen? Heeft ze het koud? Kan ze me nu horen?"

Hoewel kinderen op deze leeftijd al wel in staat zijn om te rouwen, missen ze de capaciteit nog om hun gedachten en gevoelens goed onder woorden te brengen.

✓ Kinderen van zes tot negen jaar

Vanaf deze leeftijd groeit het besef dat de dood onomkeerbaar is, onherroepelijk en definitief, maar wat dat einde dan juist betekent, dat ligt nog erg moeilijk. Juist daarom zijn ze wel geïnteresseerd in wat er precies gebeurt na de dood. Ze tonen ook belangstelling voor de dingen die bij een overlijden horen: de kist, de crematie, de uitvaart.

Wat ze nog niet volledig bevatten is dat doodgaan iedereen te wachten staat. Het groeiende besef dat er wel eens iemand uit hun nabije kring kan sterven, boezemt hen angst

Hoofdstuk 2.

Het draaiboek als uitgangspunt

Wie op school geconfronteerd wordt met een plots verlies, zal al snel merken dat er heel veel gebeurt op korte tijd. Vaak is er maar één week tussen het overlijden van een persoon en de uitvaart. Binnen die tijd moeten er vele belangrijke dingen gebeuren. Omdat men niet altijd vertrouwd is met zo'n verlies komt daar nog eens bij dat men geen parate kennis heeft van hetgeen te gebeuren staat. Een draaiboek, dit is een soort stappenplan met chronologisch geordende acties met taakverdeling, kan dan ook een echt hulpmiddel zijn. Op elke school of dienst waar men te maken kan krijgen met een plots verlies, zou men een draaiboek moeten klaar hebben voor het moment dat het nodig is. Een ander pluspunt van een draaiboek is dat het ervoor zorgt dat men belangrijke, soms kleine zaken niet vergeet. Na het lezen van dit hoofdstuk heb je een mooi idee van hoe een goed werkend draaiboek eruit kan zien. Het is afgestemd op het overlijden van een leerling, maar het biedt ook veel ankerpunten voor een ander overlijden, zoals dat van een ouder, grootouder, leerkracht...

2.1 Het belang van een goed draaiboek

Je kunt het vergelijken met een gps in drukke steden: wat ben je blij dat je op je gps kunt vertrouwen wanneer de drukte van het verkeer al je aandacht vraagt... een stem die je veilig door de spits voert! Zo biedt een goed draaiboek ook houvast bij het overlijden van een leerling, ouder, grootouder... Er zijn op dat moment, net zoals in volle spits, zo veel dingen die op je afkomen, dat het erg goed is dat je ergens een houvast vindt. Het is daarom belangrijk dat de school een draaiboek klaar heeft liggen. Het moet vooraf opgesteld zijn en besproken met leerkrachten en betrokkenen zodat het ter beschikking is als je het ooit moest nodig hebben. Je kunt je route met de gps ook beter vooraf instellen. Wacht je tot je de weg kwijt bent, dan verlies je heel wat kostbare tijd!

Hoe ziet een goed draaiboek er dan uit? Het is een overzichtelijk plan waarbij de verschillende betrokken partijen vermeld staan. Het is systematisch opgebouwd, geeft een duidelijke takenverdeling weer. Niets is zo vervelend als een familie die geen rouwkaartje krijgt omdat de leerkracht dacht dat de zorgjuf het ging doen en de zorgjuf die niets stuurt omdat ze dacht dat het de taak van de directie taak was... Belangrijk is ook dat het een werkdocument is waarbij aanvullingen en status (stand van zaken) genoteerd kunnen worden.

In talrijke handleidingen of op websites vind je zinvolle draaiboeken. Belangrijk is dat je deze op jouw school afstemt.

2.2 Voorbeeld van een draaiboek bij het overlijden van een leerling

1. Het bericht

De school krijgt het slechte nieuws

- Opvang van degene die het bericht meldt.
- Het nieuws wordt direct gemeld aan de directie.

Wie?	Status?

De directie krijgt het slechte nieuws

- Gegevens van het bericht verifiëren: informeren naar wie, wat, waar en hoe het gebeurd is.
- Zolang er geen zekerheid bestaat of er geen bevestiging van de familie is: opletten met het publiek maken!
- Opstellen van het crisisteam: directie, zorgleerkracht/vertrouwensleerkracht/ortho, klasleraar, leerkracht met een goede band met de leerling of de klasgenoten, één verantwoordelijke aanstellen die het draaiboek bewaakt.
- Personeelsleden op de hoogte brengen.

Het overlijden gebeurde in schoolverband

- De omstandigheden waarin de gebeurtenis plaatsvond controleren.
- Hulpverlening opstarten: kinderen veilig thuisbrengen, medische zorgen, inschakelen van politie, slachtofferhulp, huisarts om mee het slechte nieuws aan de familie te brengen.

2. Het crisisteam

- De samenstelling van het crisisteam aan de andere leerkrachten meedelen.
- Eventueel een persverantwoordelijke aanstellen (liefst één woordvoerder): zo voorkom je dat dingen telkens anders verteld worden. Het belangrijkste aandachtspunt hierbij is: zorg voor openheid en duidelijkheid (maar check bij de nauw betrokkenen wat er van info mag gebriefd worden). De media doen hun werk, maar je mag gerust zelf inspraak hebben wanneer je de pers te woord staat: alle aandacht moet immers naar de leerlingen kunnen blijven gaan.
- Taakverdeling binnen het crisisteam maken:
 - Pers te woord staan.
 - Klas, familieleden op school, vriendjes van de leerling in andere klassen inlichten.

- Contact met ouders.
- Uurroosters aanpassen.
- Herdenking uitwerken.
- Klas voorbereiden op de uitvaart.
- Troostplek inrichten.
- Lessen en rouwkoffer voorzien.
- Informatieve ouderavond rond het gebeuren.
- Nazorg van betrokken leerkrachten en risicoleerlingen.
- Administratie aanpassen: schoolwebsite, klaslijst, brieven in verband met betalingen... blokkeren

Lid van het crisisteam	Taken	Status?

3. Het vertellen van het nieuws

- Aan klasgenoten.
- Aan broer, zus, neef, nicht.
- Aan buurkindjes.
- Aan vrienden uit andere klassen.

Hoe je een moeilijke boodschap brengt, wordt verder toegelicht in hoofdstuk 3.

Wie?	Status?

4. Aanpassen van organisatie en activiteiten

- Meestal staan er heel wat activiteiten op een schoolagenda. Bekijk met het crisisteam of het gepast is om sommige activiteiten uit te stellen of aan te passen. We denken hierbij aan een halloweentocht, schoolreis, sportdagen, carnavalstoet, schoolfuif... De annulering kan ofwel van toepassing zijn voor de klasgroep of voor de hele school.
- Website aanpassen indien nodig: foto's weghalen, mededeling doen...

Wie?	Status?

Hoofdstuk 6.

Troost bieden

In de vorige hoofdstukken gingen we vooral in op het belang van een goede eerste opvang. Nu gaan we een stapje verder: rouwen gaat in stukjes en in beetjes. Er gaat vaak een hele periode overheen voor men het verlies een plaatsje geeft. De school moet op zoek gaan naar een plaats waar kinderen met hun verdriet terecht kunnen en dit voor een lange tijd.

Daarom is het wenselijk dat er bij het overlijden van een leerling, leerkracht, ouder, broer of zus op een centrale plaats op school een troostplek gemaakt wordt. Deze plek zou voor iedereen toegankelijk moeten kunnen zijn, maar tegelijkertijd ook een geborgen sfeer moeten uitstralen. Het moet voor kinderen en jongeren een plek zijn waar het even stil gemaakt kan worden en waar het veilig genoeg is om emoties te tonen. In dit hoofdstuk geven we meer uitleg over de troostplek, soms ook wel herdenkingsplek of stilteplek genoemd.

6.1 Een troostplek inrichten op school

Een troostplek kan op verschillende manieren ingericht worden. Je kunt kinderen inspraak geven bij de inrichting ervan. Hier zijn alvast enkele basisbehoeften:

- Wat je in een troostplek vindt:
 - zachte zitplekken;
 - drankje ter beschikking;
 - zachte muziek;
 - aankleding door kaarsen, knuffels, troostboom, foto, gedachteboek...;
 - eventueel een postbus waar kinderen brieven, tekeningen... voor de overledene kunnen posten;
 - liefst steeds een volwassene in de buurt.
- Wie er nood kan hebben aan de troostplek:
 - leerlingen die het ongeval zagen gebeuren;
 - klasgenootjes;
 - broers of zussen, neven, nichten, buurkindjes, speciale vriendjes;
 - leerlingen die zelf recent een verlies meemaakten.

Voor deze kinderen kan een individuele begeleiding nodig zijn. Het kan helpen om deze risicogroep actief te betrekken bij bijvoorbeeld de herdenkingsviering, de uitvaart, de inkleding van de stilteplek. Wanneer ze iets kunnen doen, komt er weer actie: de gevoelens komen in beweging.

Bied hen alternatieven aan wanneer het in de klas niet meer lukt (bijvoorbeeld: naar de troostplek komen, naar de zorgleerkracht, in de klas in het gedachteboek schrijven). Geef het kind een speciaal kaartje met een SOS-vlagje op getekend waarmee het zonder woorden kan aangeven dat het even een time-out wil.

Afbeelding van onze troostplek

6.2 Een stilteplek inrichten in de klas

Het kan ook goed zijn om in de klas zelf een stilteplek in te richten waar kinderen even een time-out kunnen nemen als dat nodig is. Zo'n stilteplek kan er als volgt uitzien:

- een foto van het overleden kind;
- een doosje met herinneringen:
 - foto's waarop X staat;
 - een tekening die X maakte of een knutselwerkje van deze leerling;
 - muziek die deze persoon graag hoorde;
 - een boekje waarin leuke dingen staan genoteerd die de kinderen samen met X beleefd hebben;

[Dit boek is online te koop \(klik hier\)](#)

***Een boek dat we zouden willen zien in de
leraarskamer en de bibliotheek van elke school.***

Manu Keirse - Emeritus hoogleraar verliesverwerking
Faculteit Geneeskunde KU Leuven

**Met Woord
vooraf door
Manu Keirse**

Een school is een bijzondere plaats. Het is de plaats bij uitstek waar kinderen kunnen leren. De allermooiste lessen worden vaak geleerd tussen het aangeboden leerstofpakket : daar waar kinderen samenspelen, waar ze conflicten uitpraten, waar ze elkaar geheimpjes vertellen op de speelplaats of waar ze een troostende arm om elkaars schouder leggen wanneer vriend of vriendin iets ergs heeft meegemaakt. Maar wat als dat verdriet plots immens groot is? Zo groot dat het niet alleen leerlingen maar ook de strafste leerkracht aan het wankelen brengt? Wanneer een klasgenootje of leerkracht sterft... Is er dan ruimte voor troost?

Kan de school die verlamd lijkt door dit nieuws nog kracht vinden om met haar leerlingen op weg te gaan in het rouwproces? Hoe gaat men dan om met die schooltas vol verdriet? Hier valt een echte levensles te leren : die van troosten, rouwen, gevoelens tonen, verbinden, herinneren, ...

Dit boek is een relaas van een school die een van haar leerlingen verloor. Het is het verhaal achter de schermen over het gemis van een leerling en welk effect dit op de school kan hebben. Het boek is bedoeld als ondersteuning voor hulpverleners in brede zin die met verlies op school kunnen te maken krijgen: leerkrachten, directies, zorgleerkrachten, CLB-medewerkers, pedagogische begeleiding, ... Wie het leest, vindt herkenning in de gevoelens waardoor men overspoeld raakt na het verlies van een leerling. Het boek reikt echter verder dan dat: het biedt de lezer ook concrete handvaten om mee aan de slag te gaan. Deze werkvormen zijn ook toepasbaar bij andere verlieservaringen waarmee men op school te maken kan krijgen: de dood van een leraar, ouder, grootouder,... Het boek neemt de lezer mee op sleeptouw vanaf het brengen van de moeilijke boodschap tot de nazorg waardoor het zeer bruikbaar wordt in de praktijk.

Karin Genijn werkt als vertrouwensleerkracht op een school voor buitengewoon onderwijs. Ze volgde daarnaast een opleiding tot verliescounselor en specialiseerde zich in het beeldend werken rond emotionele processen. Sinds 2012 heeft ze haar eigen praktijk 'Cocon & Cocoon' waar ze vormingen aan professionals geeft en kinderen begeleidt.

9 789033 491795